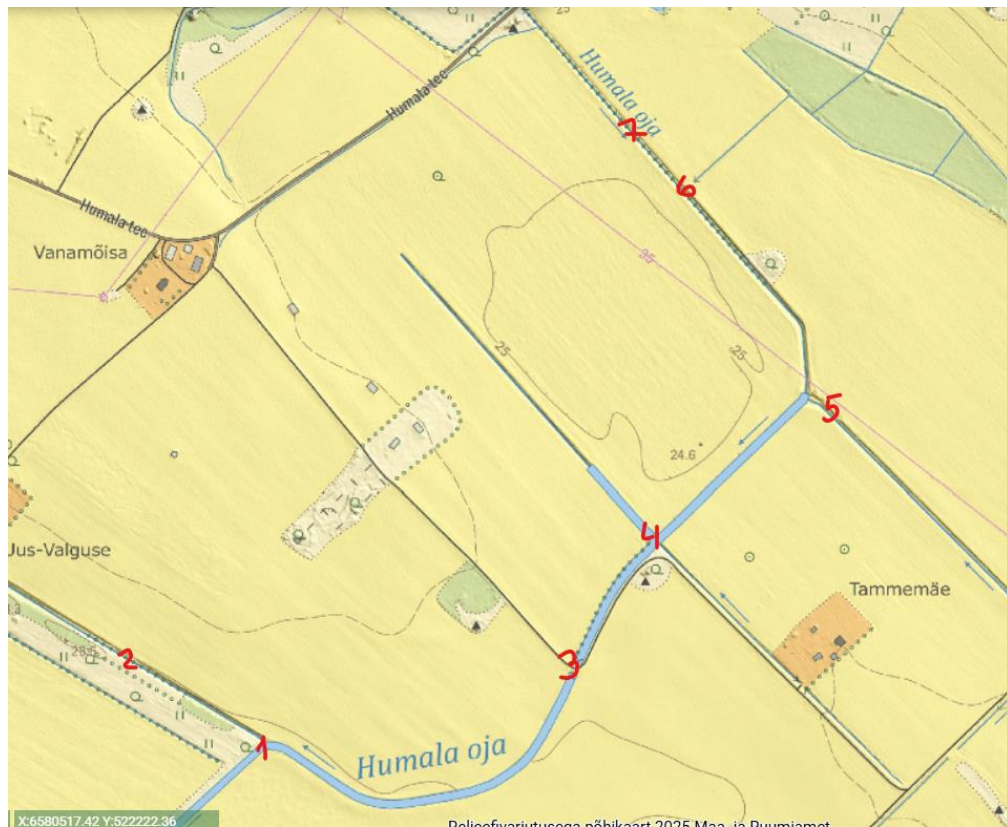

Humala oja (VEE1098800) vaatlus

Vaatluse aeg 16.03.25. Vaatleja Marko Vainu

1. Trapetsikujulise kraavisüvendi põhjas voolab päideroo vahel nire, mis on hakanud väikeseid lookeid tekitama. Läänest suubub veevaesem kraav:

2. Kraavis on katkestus (ETAKis puudu):

3. Selgepoolne vesi voolas trapetsikujulise kraavi põhjas:

4. Loodest suubuvas kraavis voolas korralikult vett. Kagust suubuvas kraavis nirises vähe:

5. Kagust suubuvas kraavis voolas pilliroo ja tarnade vahel ohtralt vett. Kuna aga selle suubumiskoht Humala ojja oli ka tihedas pilliroostikus, siis oli raske aru saada, kummast harust rohkem vett tuli. Kuna voolava veega sängiosa oli kagust tulevas kraavis kitsam, siis ehk tuli sealt ikkagi vähem, kui mööda Humala oja:

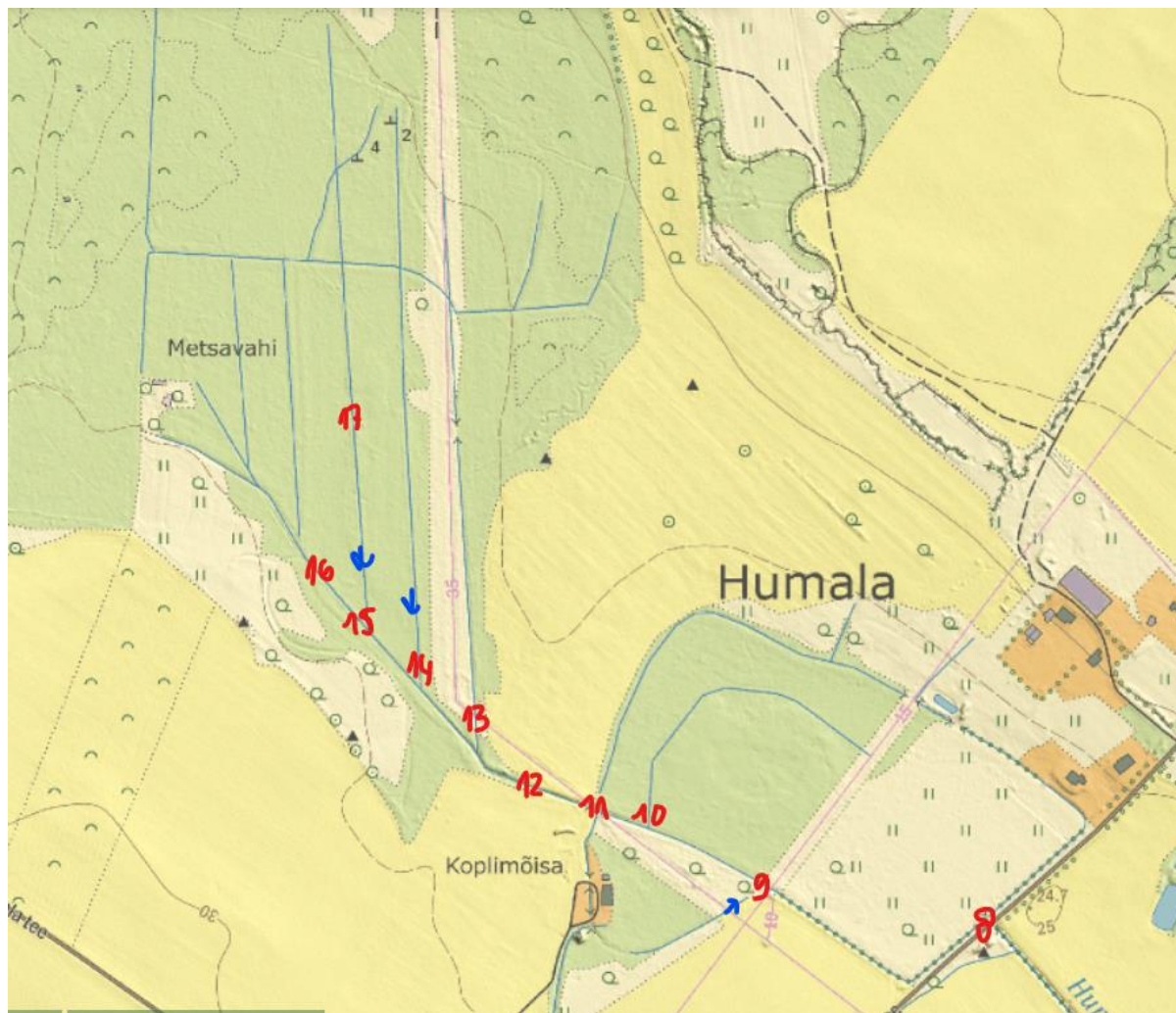

6. Läbi truubi voolas kirde poolt korralikult selget vett:

7. Lai, sirge kraav. Voolukiirus oli nii väike, et vesi näis pigem seisvat:

8. Praegune Humala oja lähe. Ühinevad edelast ja kirdest tulevad kraavjad, selgeveelised vooluveekogud, aga edelast tuli oluliselt rohkem vett kui kirdest:

9. Koprapäis, mille alt nirises vesi läbi. Paisust vahetult allavoolu suubub edelast tulev kraav, milles nirises veidi vett. **ETAKis on see ühendus puudu.**

10. Põhjasuunalise kraaviga on ühendus olemas. Selle kraavi põhjas oli vesi, aga see ei voolanud kummalegi poole.

11. **ETAKis kaardistatud truupi pole.**

12. Kraavikujulise sängi põhjas voolas tõtlikult selge vesi:

13. Põhjast suubub madal ja kitsas ning kuiv kraav, mille põhi on loodest tuleva voolusäangi põhjast meeter kõrgemal:

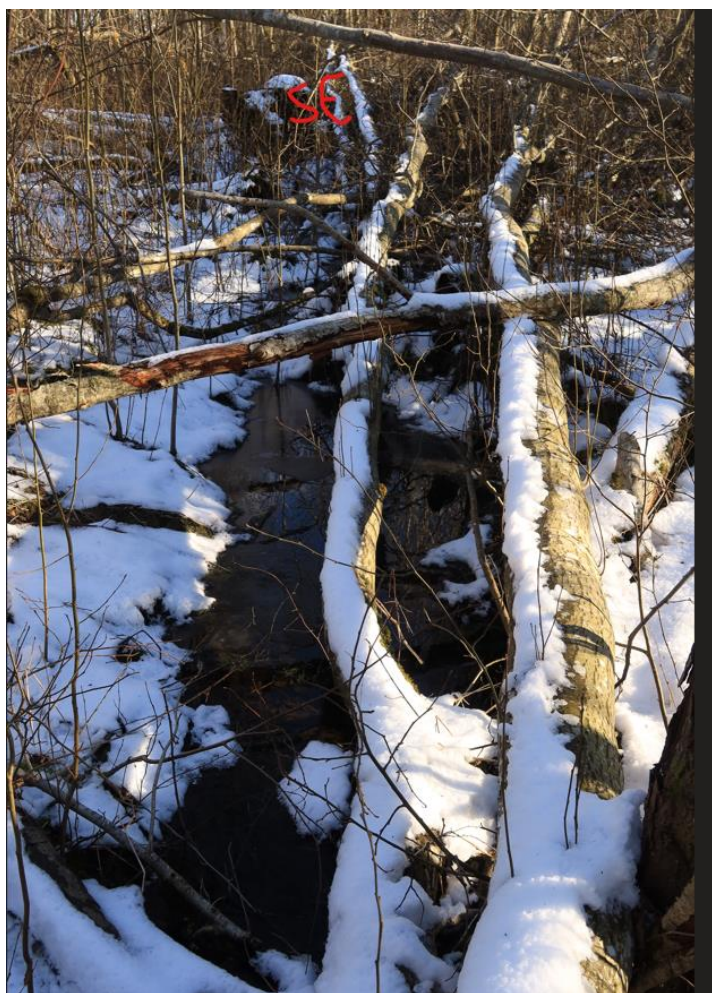
14. Põhja poolt tulevas kraavis voolas vesi. Seda oli selgelt vähem, kui kirdest tulevas kraavis:

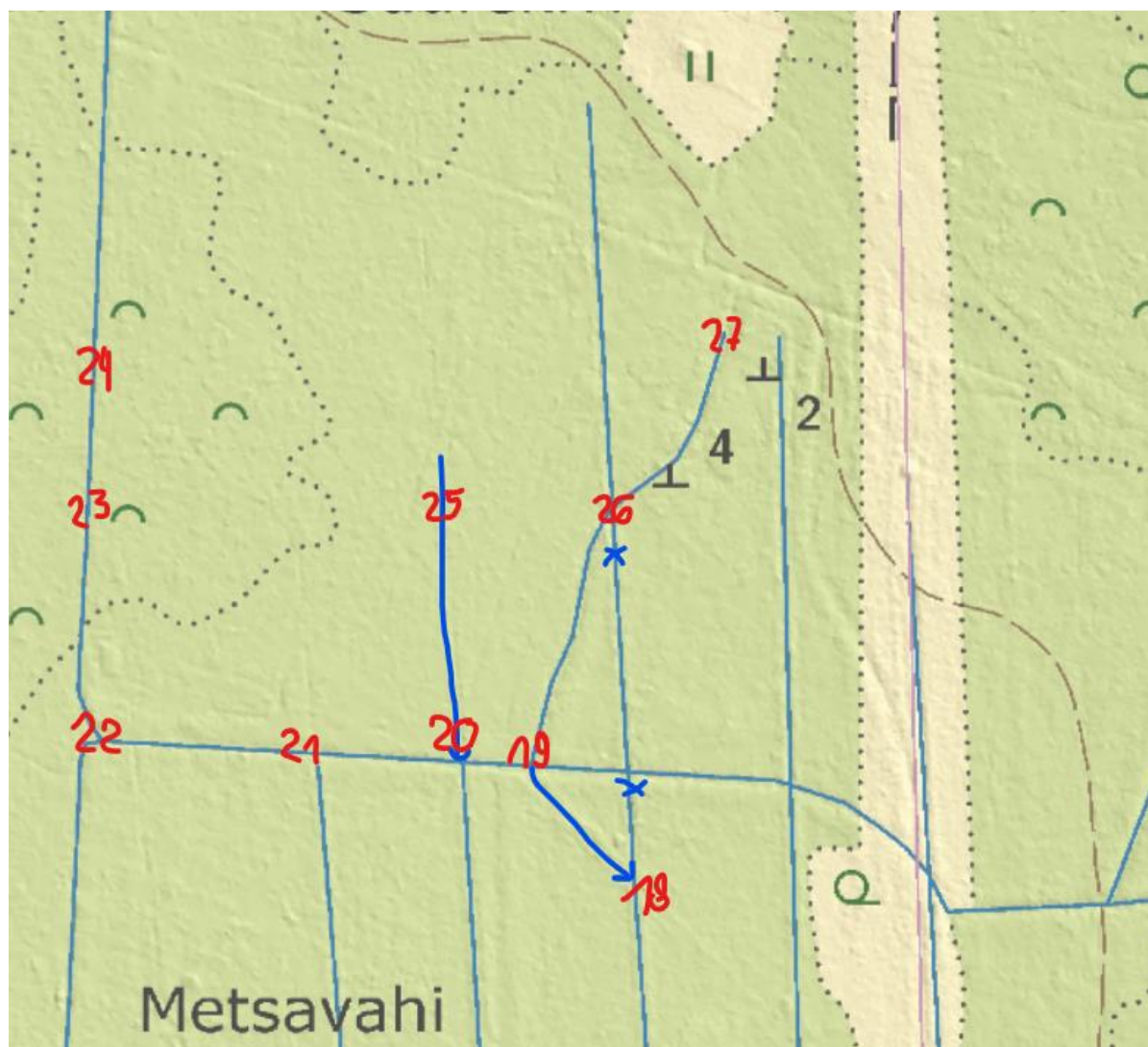
15. Põhjast voolas rohkem vett kui kirdest:

16. Kraavi on ohtralt puid sisse kukkunud. Vett oli põhjas mõni cm ja see ei voolanud. Tormimurrust ülesvoolu oli kraavi põhjas tilluke nire:

17. Kahe meetri laiune kraav, milles vesi aeglaselt voolas. Siit punktist põhja pool oli õhuke kiht jääd peal:

18. Vesi tuleb loodest (ETAKis see haru puudu). Põhjasuunas lõppes kraavis veetäide tosinkonna meetri pärast ära. Selguse huvides võiks ETAKis siit punktist otse põhja suunas kulgevale kraavile katkestuse teha:

19. Nelja kraavi rist. Seisvat vett näis olevat kõige rohkem ida pool, aga seal oli jää peal ja vesi näis seisvat. Voolavat vett tuli kõige rohkem läänest. Kirdest tulevas kraavis oli ka vesi sees, kuid voolu oli keeruline tuvastada:

20. Põhja poolt suubus voolava veega kraav (**ETAKis puudu**). Rohkem vett tuli pigem ikkagi läänest. Lõunasuunal on katkestus ning kraav algab mõned meetrid ida-läänesuunalisest kraavist lõuna pool (**ETAKis parandada**):

21. Lääne poolt vett nirises:

22. Vett nirises nii põhjust kui lõunast. Põhjasuunast tuli vast veidi rohkem:

23. Madal, heinane soon. Vett nirises veidi. Vett oli põhjas ca 5 cm:

24. Kuivas loometsas kadus kraav peaaegu üldse ära. Lume all oli aimata madalat seisva veega vagu:

25. **ETAKis** puuduv kraav. Vett oli rohkem sees, kui sama kaugel põhjas läänepoolsel kraavil. Vee voolamist oli ka näha. Kuna see kraav oli lepikus-kaasikus, siis võikski oodata, et siin on rohkem vett kui lääne pool loometsas:

26. Veetäietega veekogu tuli kirdest rändrahnjuurest. Kuna samal või eelmisel päeval oli tehtud alal lageraie, siis oli säng oksi täis. Voolu polnud näha. ETAKis on kaardistatud siit punktist lõunasse kulgev kraav, mis paistab ka reljefivarjutusel, kuid maastikus seda näha polnud. Ka kraav, mis peaks tulema põhjast, oli kinni sõidetud:

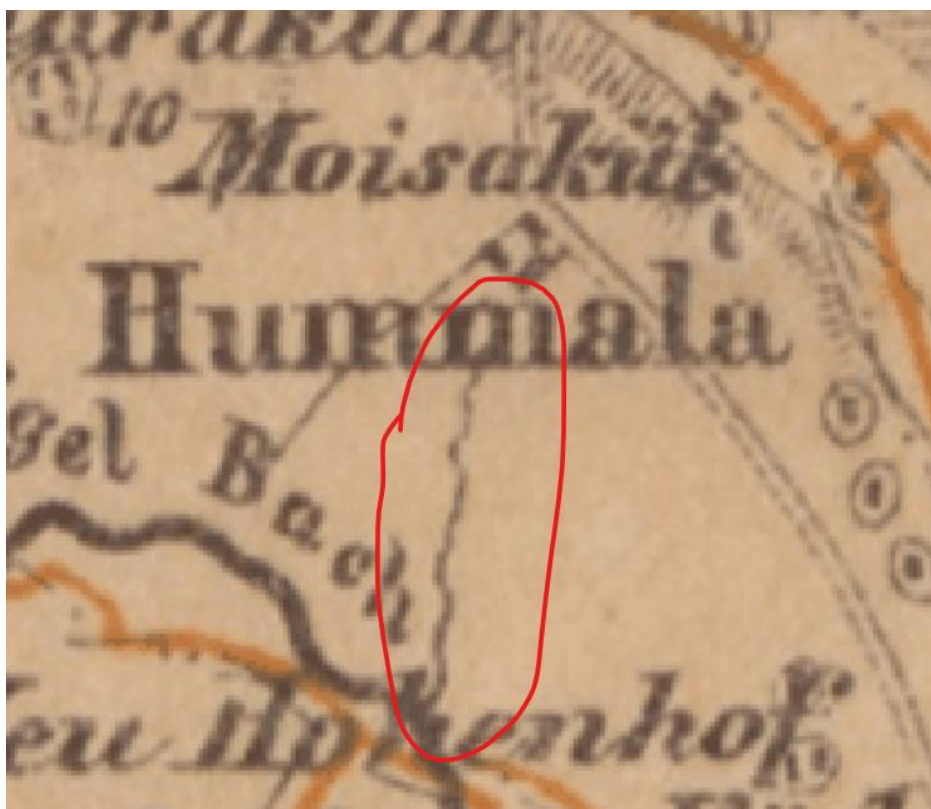

27. Kraav algab kohast, kuhu selle algus ka ETAKis kaardistatud on. Kraaviotsast vahetult läänes kasvab kaldus kask, mis oli jäetud langil säilikpuuks. Paar cm vett oli kraavis kohe algusest peale, kuid eristuvat voolu polnud. Kraavi kallastel kasvas tihedalt raudosja. Kümme-kond m edela pool oli näha ka mikroskoopilist niret:

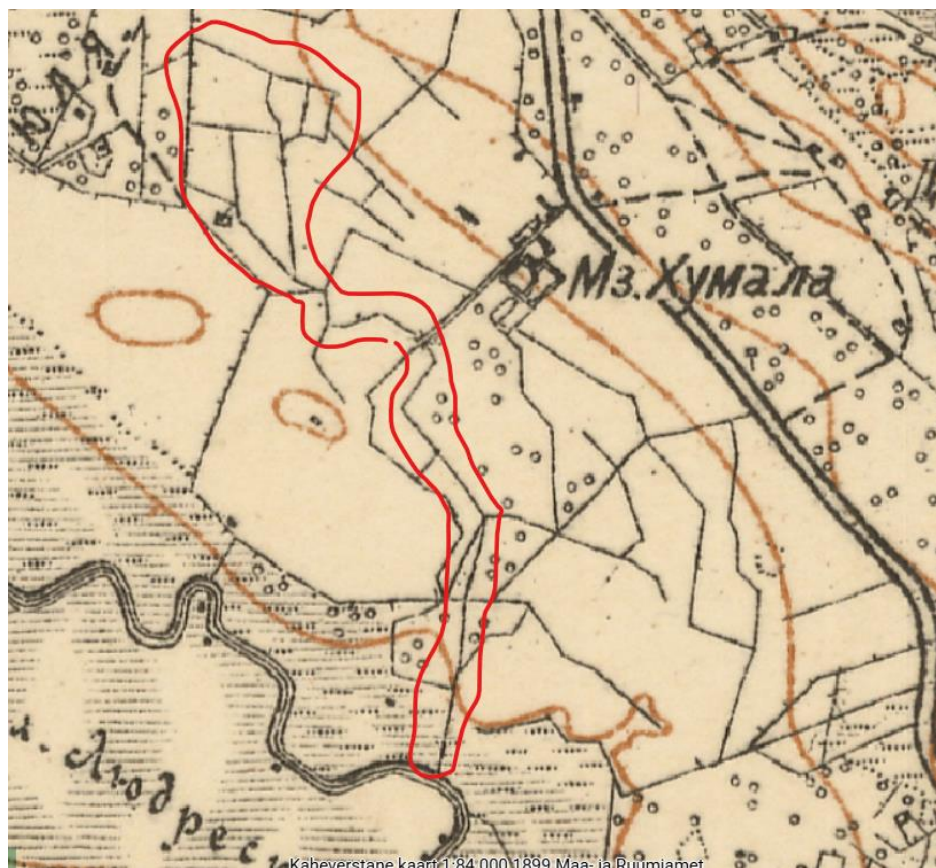

Olukord ajaloolistel kaartidel

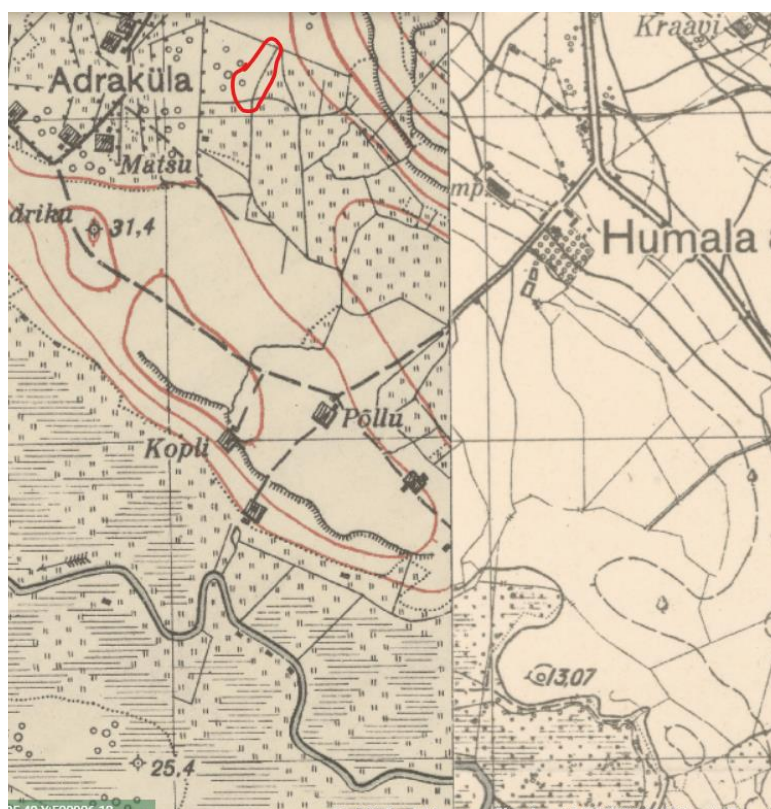
Schmidt'i Eestimaa kaardil 1884. aastast on kujutatud oja, mis algab Humala mõisa pargist ja voolab otse lõunasse Keila jõkke:

Kaheverstasel kaardil on sellel alal kujutatud tihedat murdjoonte võrgustikku, mille dešifreerimise muudavad keerulisemaks seal lisaks kujutatud karjajaid ja teerajad. Kaardil võib kujutleda vooluveekogu, mis suubub Keila jõkke enam-vähem samas kohas, kus Schmidt'i kaardil, kuid mis voolab Humala mõisast edelasse kulgeva tee alt läbi ja mis algab mitmeharulisena Humala mõisast loode pool:

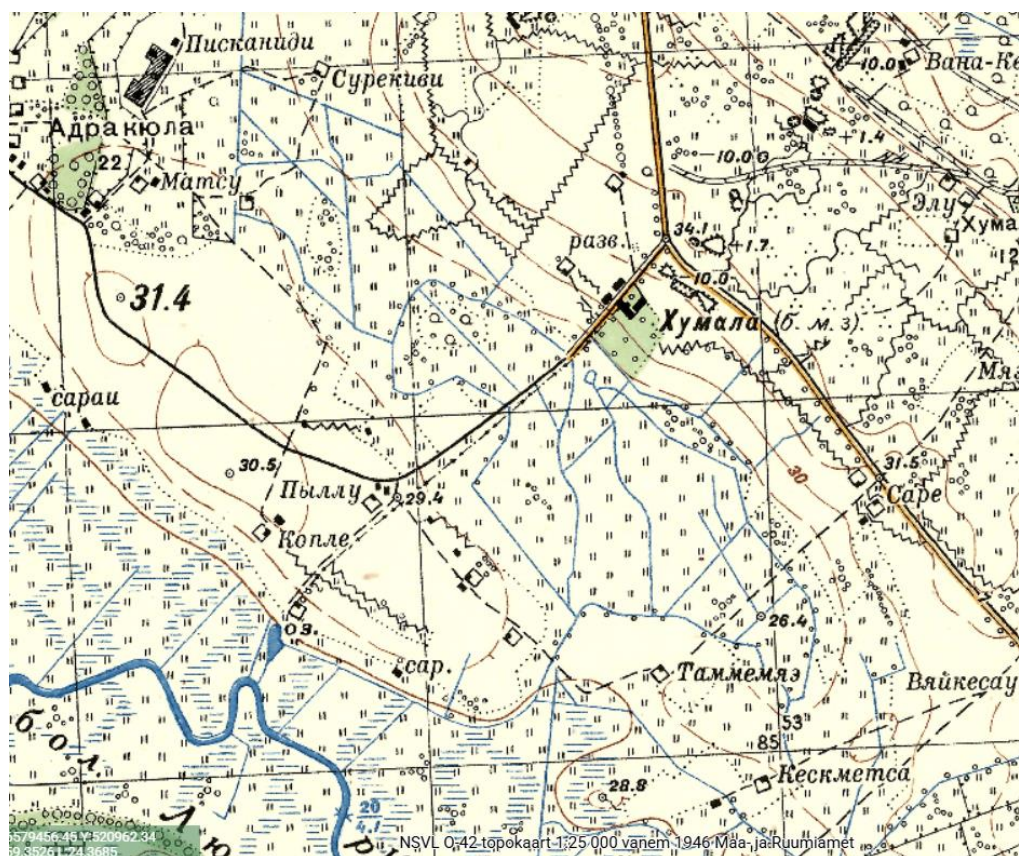
EV 1:25 000 kaardil 1924. aastast pole pilt selgem. Kraavikeste võrgustik on seal veel tihedam ning kujutatud on ka vaatluspunktist 26 algavat kraavi (punase ovaali sees). Selle kaardi tõlgendamise muudab keerulisemaks asjaolu, et alale jääb kaardilehtede liitekoht. Seetõttu pole ka lõpuni aru saada, kas nired koonduvad voolusängiks, mille üks haru suubub samasse kohta, kuhu suubub Humala oja ka tänapäeval või on seal endiselt kaks erinevat vooluveekogu, üks mis voolab otse lõunasse Keila jõkke ja teine, mis teeb kaare lääne poole:

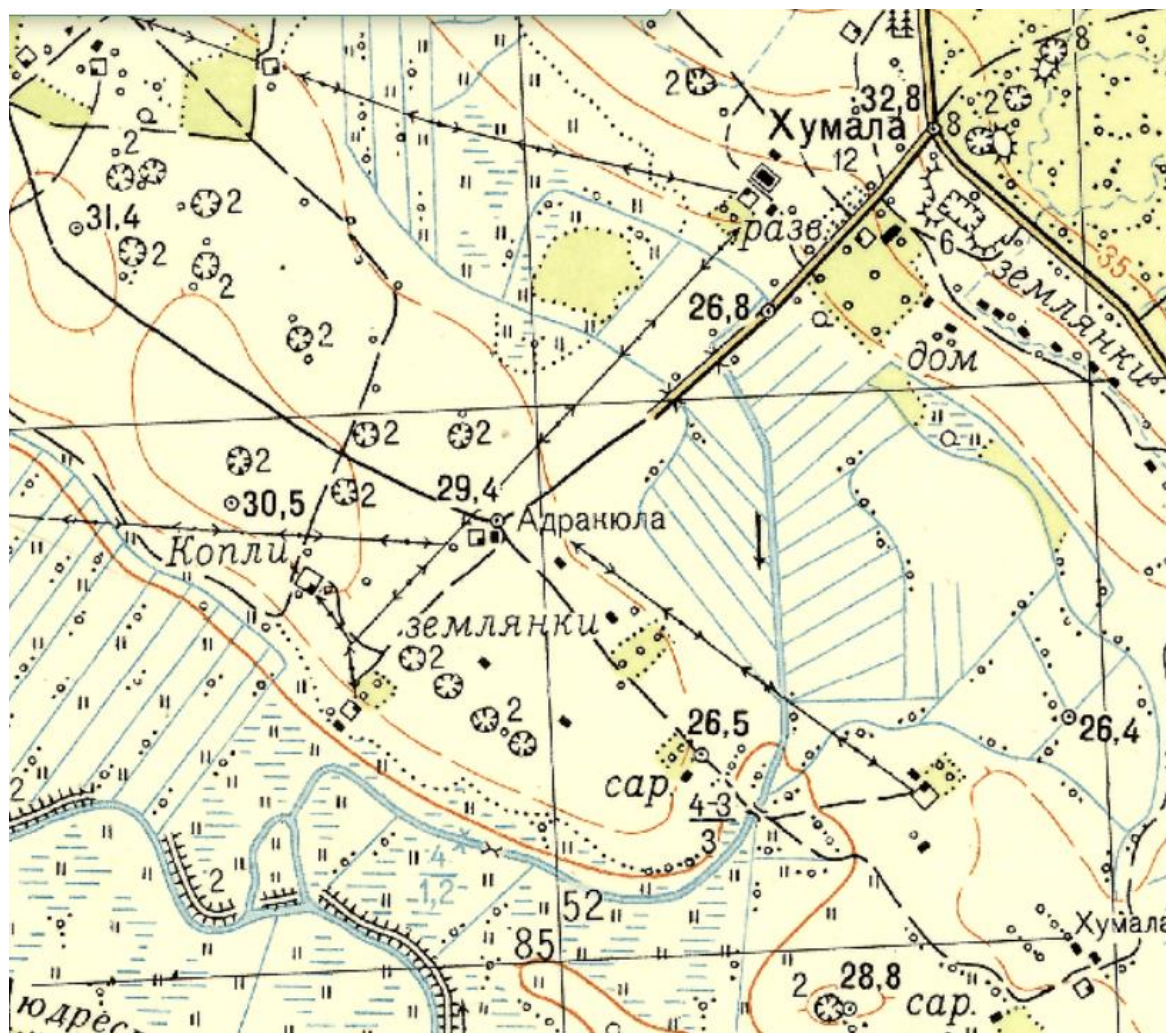
Väikesemõõtkavalisematel EV topokaartidel seal piirkonnas ühtegi vooluveekogu kujutatud pole. Kõige selgemalt on oja kujutatud NL 1:100 000 kaardil 1939. aastast. Sellel suubub oja samas kohas, kus Schmidt Eestimaa kaardil ning algab Suurekivi talust lõuna pool olevalt soiselt heinamaalt:

NL 1:25 000 kaardil 1946. aastast võib suures plaanis eristada sama voolusängi, kuid alamjooks näib olevat suunatud edelasse voolavasse kraavi, kus see ka tänapäeval on.

Hilisematel NL kaartidel on juba peal maaparanduse tulemusel rajatud n.ö. peakraav, mis aga Humala mõisast lõuna pool kulgeb endiselt otse lõunasse, mitte esmalt kagusse ja siis edelasse, nagu tänapäeval:

Järeldused: Ajalooliste kaartide põhjal võib oletada, et alal on olnud rohkelt niresid, mida on proovitud erinevatel aegadel põllumajanduse hõlbustamiseks konkreetsematesse sängidesse suunata. Järeldada saab, et looduslikult on vesi voolanud n.n. Suurekivi madalsoost enam-vähem otse lõunasse Keila jõkke. Tänapäevane Humala oja säng ei kattu sellega üheski lõigis. Teise koha peal on ka truup Humala mõisast lõunasse kulgeva tee all. Esimene järeldus, mille selle põhjal teha saab on, et tüüp „oja“ pole Humala oja puhul põhjendatud. Sellenimeline vooluveekogu markeerib kergelt kunagist looduslikku niret, kuid sellel puudub tänapäeval täielikult looduslik säng. Kuna selle valga pindala on alla 10 km², on sobivaks tüübiks „kraav“.

Teine järeldus on, et Humala oja nime kandva vooluveekogu lähe pole praegu sobivas kohas. Ajalooliselt on veevool alanud praegusest lähtest kirde pool. Mitme konkureeriva kraavi olemasolu tõttu on sobiva ülemjooksu haru valimine keeruline, kuid tänapäevase vooluhulga põhjal peaks see olema vaatluspunktist 19 lääne pool. Kõige võrdsemate voolusoonte ühinemiskoht seal on vaatluspunktis 22. Kuigi tüübi poolest tuleks Humala oja tüüp muuta kraaviks, siis ajaloolise oja markeerimise tõttu peaks selle lähe olema siiski oja kunagisele lähtele võimalikult lähedal, mitte selle ülemjooksu kõige veerohkema kraaviharu alguses. Arvestades, et **vaatluspunkti 22** lähedusest on kujutatud oja ühe kunagise haru algust ka verstastel ja EV kaardil, siis sobib seal olev kraavirist kõiki asjaolusid arvestades kõige paremini Humala oja lähteks:

